

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Valta, Reijo

Title: Typeryyteen vetoaminen on laiskuutta

Year: 2020

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittaja & Agricola, Suomen humanistiverkko, 2020

Rights: CC BY 4.0

Rights url: <https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>

Please cite the original version:

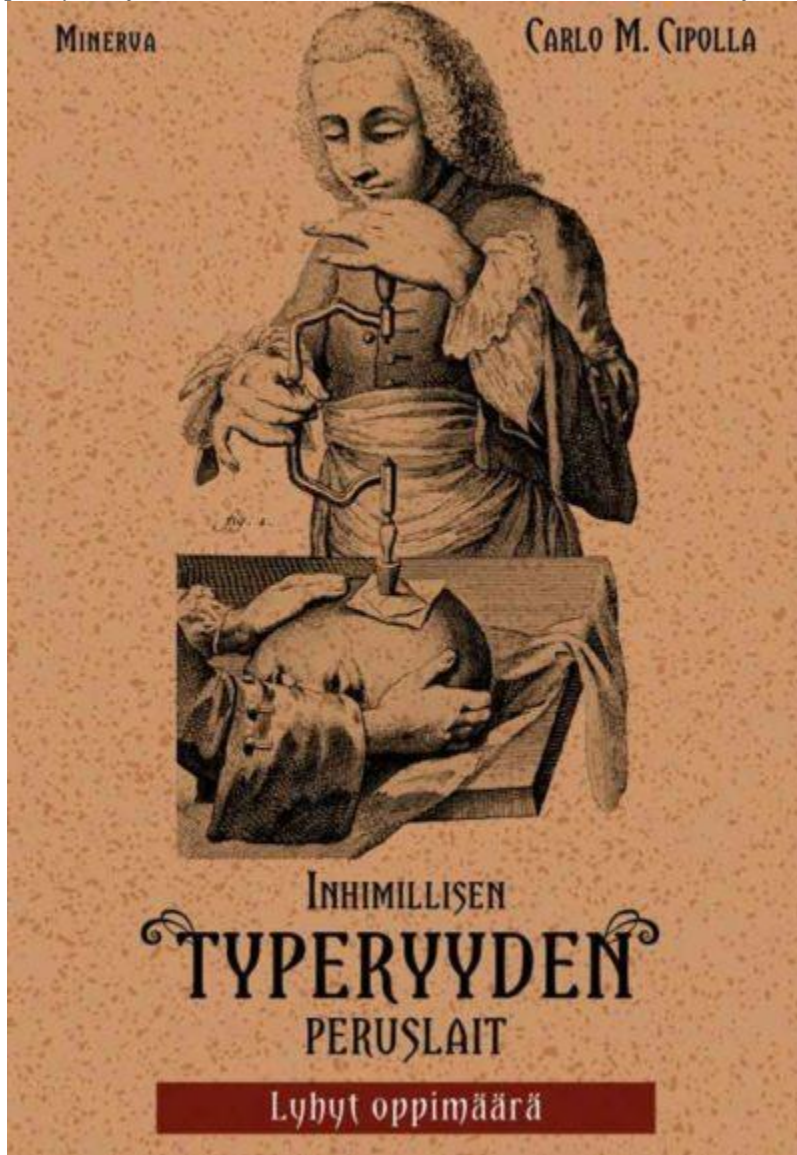
Valta, R. (2020, 20.2.2020). Typeryyteen vetoaminen on laiskuutta. Agricolan kirja-arvostelut. <https://agricolaverkko.fi/review/typeryyteen-vetoaminen-on-laiskuutta/>

Typeryyteen vetoaminen on laiskuutta

20.2.2020 | REIJO VALTA

JAA:

Carlo M. Cipollan pienestä, satiirisesta teoksesta Ihmimillisen typeryyden peruslait on otettu pokkaripainos. Teoksessa esitellään viisi typeryyden peruslakia, joita on siteerattu mm. Brexit-keskusteluissa ja arvioitaessa Donald Trumpin toimia. Miksi akateeminen taloushistorioitsija päätyi kirjoittamaan lähinnä huumoriksi luokiteltavan kirjasen?

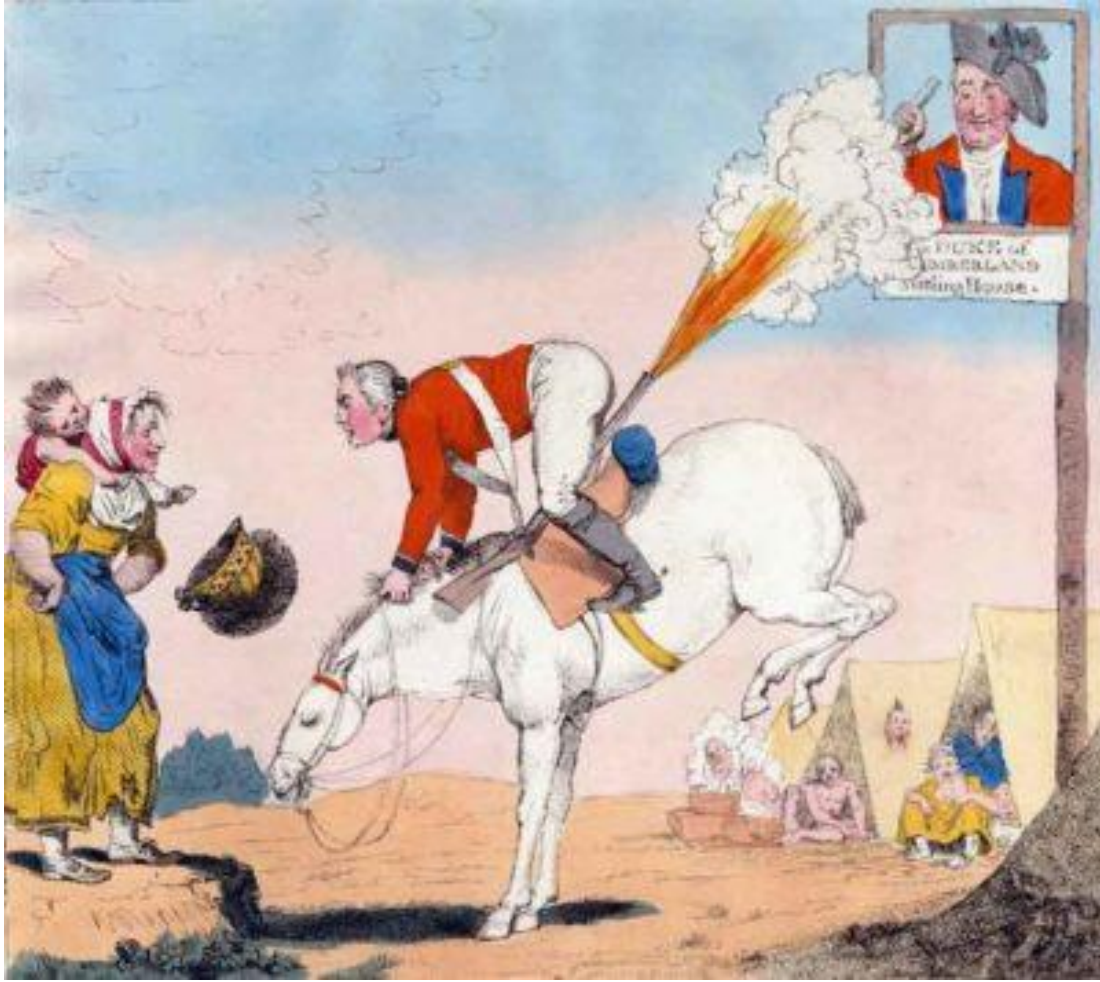
Cipolla, Carlo M.: *Ihmimillisen typeryyden peruslait* [*The Basic Laws of Human Stupidity*].
Käännös: Mäntylä, Leena. Minerva, 2020. 96 sivua. ISBN 978-952-375-005-0.

Vanhassa vitsissä erään isännän ovelle ilmestyi hyvä haltija, joka lupasi toteuttaa minkä tahansa toiveen. Toteuttamisessa oli kuitenkin sellainen seuraus, että naapurin isäntä tulisi saamaan saman kaksinkertaisesti. Isäntä pyysi päivän aikaa miettiä. Kun haltija seuraavana päivänä palasi, niin toive kuului: ”Puhkaise minulta toinen silmä”.

Tämän vitsin maailmaan sijoittuu taloushistorioitsija **Carlo M. Cipollan** (1922-2000) lyhyt essee Inhimillisen typeryyden peruslait. Italiassa ja Yhdysvalloissa pitkän uran taloushistorian professorina tehnyt Cipolla julkaisi 1970-luvulla kaksi lyhyttä esseettä, jotka olivat tarkoitettu ainoastaan Cipollan lähipiiriin ja kollegoiden luettavaksi. Toisessa todistettiin, kuinka ruoan maustaminen pippurilla sai lapsiluvun kasvamaan keskiajan Euroopassa. Pippuri oli siis jonkinlainen lemmenthalujen nostattaja. Toinen, kolme vuotta myöhemmin (1976) tehty oli nyt käsittelyssä oleva typeryyden peruslakeja hahmotteleva teos.

Suurelle yleisölle teokset olivat Cipollan elinaikana saatavissa vain italiaksi vuonna 1988 julkaistussa kokoomateoksessa. Vuonna 2011 *The Basic Laws of Human Stupidity* tuli laajaan kansainväliseen levitykseen, ja **Leena Mäntylän** suomennos ilmestyi 2013. Suomennoksen pokkariversio tuli kaappoihin tänä vuonna.

Yksi historiantutkimuksen peruslähtökohtia on se, että ihmiset toimivat rationaalisesti. Yleensä tähän lisätään, että rationaalisuus perustuu toimijan oman ajan tietoihin ja tulevaisuuden näkymiin. Tämä lähtökohta korostuu etenkin taloushistoriassa ja teknologian historian tutkimuksessa. Hyvin usein paras teknologia jää ottamatta käyttöön, koska tavoiteltu taloudellinen tulos saadaan aikaan varmemmin muilla keinoilla. Näitä kysymyksiä Cipolla on joutunut laajasti käsittelemään akateemisessa työssään.

William

Humphrey, (Henry William Bunburyn mukaan) Karikatyyri ca. 1810.

Miten helppo olisikaan todeta, että historiallinen toimija on päätnyt typerään ratkaisuun, koska se näyttää sellaiselta nykyajasta katsottuna. Rationaalisuuden etsiminen historiallisista aineistoista on useissa tapauksissa työlästä, eikä sitä välttämättä saa ikinä aukottomasti selitettyä. Näissä kahdessa esseessä Cipolla laskee satiirikon itsessään irti, ja hakee selitystä sieltä mistä se helpoiten on tarjolla.

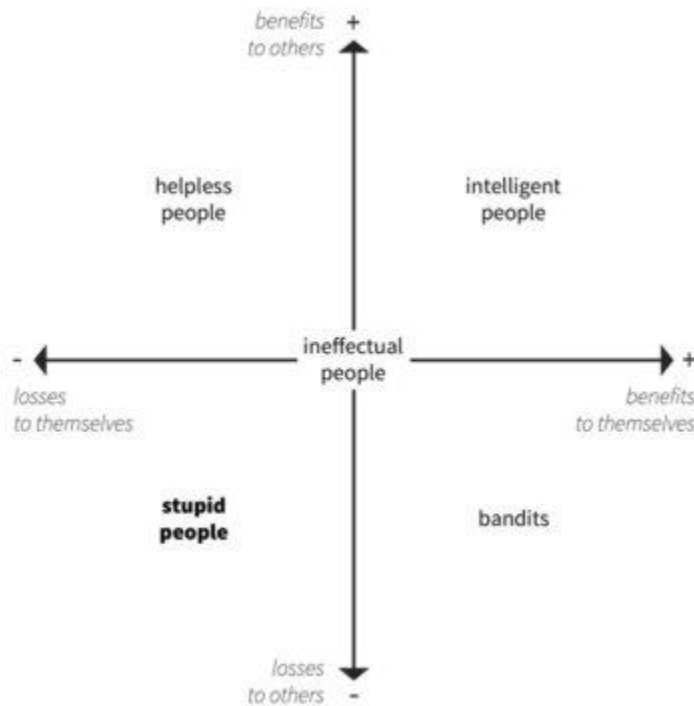
TYPERYYDEN KOLMAS – KULTAINEN LAKI

Pienessä kirjasessaan Cipolla esittelee viisi typeryyden peruslakia. Keskeisin ja viime vuosina useimmiten esillä ollut niistä on kolmas eli kultainen laki:

”Typerys on henkilö, joka aiheuttaa toiselle ihmiselle tai ryhmälle vahinkoa toiminnallaan hyötymättä siitä itse tai jopa aiheuttaen vahinkoa myös itselleen.”

Cipollan lakia on siteerattu muun muassa Ison-Britannian Brexit-keskusteluissa ja Yhdysvalloissa Donald Trumpin toimia arvioitaessa.

Cipolla ratkoo esseessään ihmisen toimintaa nelikenttien avulla. Tämä tieteellisen tutkimuksen metodi (SOFT) kehitettiin 1960-luvulla, ja myöhemmin siitä kehittyi SWOT-analyysi. Cipolla vie metodologisen satiirinsa äärimmäisyyksiin hieman samoin kuin Jonathan Swift Vaatimattomassa ehdotuksessa (1729) Irlannin köyhyysongelman ratkaisemiseksi. ([A Modest Proposal For preventing the children of poor people in Ireland, from being a burden on their parents or country, and for making them beneficial to the publick.](#) by Dr. Jonathan Swift)

Graph with the benefits and losses that an individual causes to him or herself and causes to others. According to Carlo M. Cipolla (Wikimedia Commons, Vincerdevries, [CC 4.0](#))

Metodologiat ovat vain tieteen apukeinoja. Jos niiden avulla ei saada tyydyttäviä vastauksia esimerkiksi talouspoliittisiin ongelmiin, niin silloin on kehitettävä uusia keinoja asioiden selvittämiseksi ja ratkaisemiseksi. Typeryyteen vetoaminen on laiskuutta, tällaiseen lopputulokseen päätyminen on osoitus siitä, että ongelmaa ei ole saatu selvitettyä saati ratkaistua. Edessä on vielä paljon työtä.

LISÄTIETOJA

- [Carlo M. Cipolla Wikipediassa \(englanniksi\)](#)
- [The Basic Laws of Human Stupidity By Carlo M. Cipolla. Illustrations by James Donnelly](#)

- [The Basic Laws of Human Stupidity \(The Longer Web\)](#)
 - [Oliver Burkeman: What's more frightening than an evil world leader? A stupid one \(The Guardian, 16.6. 2017\)](#)
-

KIRJOITTAJA

Reijo Valta, FM, YTM, Jyväskylän yliopisto.
reijo.valta@jyu.fi

AVAINSANAT: [Carlo Cipolla](#) / [taloushistoria](#) / [typeryys](#)